

Bir Ünitenin Geliştirilmesi İçin Verilen Ödevler

Cavit BİNBAŞIOĞLU

Bir öğretim ünitesi, işlenmek üzere ele alındıktan sonra, "hazırlık", "plânlaştırma", "işleme" ve nihayet "değerlendirme" safhasında gelişmesine devam eder. Böylece, yukarıda şematik olarak belirtmeye çalıştığımız "ünite", fert üzerinde olumlu etki yapacak şekilde örümcek ağı gibi birbirine bağlanmış kompleks bir şekil alır.

Bir konunun, şekilde gelişip büyümesi, şüphesiz ki, bazı faktörlerin mevcudiyetine bağlıdır. Bunların başında öğrenci ilgisi, öğretim programının istekleri ve çevrenin ihtiyaçları gelir. Gene en son görüşlere göre, bir konunun, öğrencinin şahsiyetine karışabilmesi için, o konunun öğrencinin içten gelen isteklerine uygun olarak ortaya atılması ve bu isteklerin karşılanmasında da öğrencinin rolü olması gerekir. Bu demektir ki iyi bir öğretim ünitesi, öğrencinin ilgisinden ortaya çıkmalı, onun ilgisi ile gelişmeli, onun faaliyeti ile öğrenilmelidir.

Bu anlamdaki bir öğretim uygulanması ismi bazı kimselere hoş gelmese de, "ödev"le mümkündür. Ödev, öğrencinin gelişmesine yardım eden, onu olgunlaştıran bir faaliyet şeklidir. Her iyi iş gibi, şüphesiz, bunun da iyi plânlanması ve iyi uygulanması şarttır. Biz, burada, ünitenin gelişmesi sırasında öğrenciye verilebilecek ödevin her safhadaki amaçlarını, genel özelliklerini ve çeşitlerini inceleyeceğiz.

Ünitenin "Hazırlık" Safhasında Verilecek Ödev

Bu safhada verilecek ödevin amacı, öğrencilerde üniteye karşı ilgi uyandırmaktır. İlgi uyandırmanın çeşitli yolları vardır. Bunlardan belki en önemlisi, öğrencilerin çeşitli zamanlarda sordukları sorulardan faydalanmaktır. Bundan başka konu ile ilgili hikâye, resim, temsil ile gazete ve radyo havadisleri ilgi uyandırmada etkili birer vasıta olarak kullanılabilir.

Bir üniteyi işlemeye başlamadan önce öğrencilere inceleme ve araştırma ödevi olarak vereceğimiz soruları tesbit etmemiz gerekir. Bu sorular, ne kadar öğrencinin kendi sorusu olursa, o kadar değerlidir. Bunun için, öğretim alanlarımızın, çocuğun soru soracağı bir tarzda düzenlenmiş olmasına ihtiyaç vardır. Bunu da en iyi şekilde, şüphesiz ki, ihtiyaçlar yaratır. Bu amaçla yapılacak yapmacık bir faaliyetin değeri yoktur.

İşlenecek üniteye karşı öğrencilerde tabii olarak beliren bir ilgi olmadığı zaman, yukarıda sayılan yollardan birisine başvurarak bunu sağlamak bize düşer. Bu gibi hallerde, meselâ, ünitenin çeşitli kısımları ile ilgili birkaç ödev, sınıftaki birkaç öğrenciye verilir. Bunlar, ünitenin çeşitli dersleri ihtiva eder mahiyette olmalıdır. Meselâ, Cumhuriyet Bayramı ünitesiyle ilgili olarak bir öğrenci "Cumhuriyetten önce nasıl idare ediliyorduk?", başka bir öğrenci "Cumhuriyet bize neler getirdi?", daha başka bir öğrenci de "Atatürk'ün Onuncu Yıl Nutku" konusunda birer ödev alabilirler. Bu ödevler, ünitenin plânlaştırılma safhasına kadar ilgili öğrenciler tarafından hazırlanır. Ünitenin geliştirilmesinin bu safhasında, genel olarak ferdi ve üniteyi karakterize edecek ödevler veririz. Bu ödevlerin, yukarıda görüldüğü gibi, açık ve kesin, öğrencilerin ilgi duyacağı ve ünitenin gelişmesine yardım edecek bir özelliği taşıması gerekir. Bu amaçla verilecek ödevlerin zaman, araç ve gereç bakımından imkânları elverişli olanlar tarafından hazırlanması uygun olur.

Bazan öğrencilerin hepsi bir konuya karşı çok ilgili görünürler. Bu, daha çok "ay tutulması" gibi fırsat öğretimine konu olan olaylarda görülür. Bu zamanda, çocukların nepsinin üniteye karşı ilgisi var demektir. Bu gibi hallerde, ünitenin "hazırlık" safhası birdenbire geçmiş sayılır; ayrıca ödev vermeye ihtiyaç yoktur; hemen "ünitenin plânlaştırılması" safhasına geçilebilir.

Üniteye hazırlık safhasında verilecek ödevler, öğrencilerde "hayret" ve konuya karşı "ilgi" uyandıracak bir karakterde olmalıdır: Yapılacak bir harita, anlatılacak bir olay, söylenecek bir şarkı, ünitenin en enteresan bir yerinin dramatizasyon yoluyla canlandırılması gibi. Bunları öğrencilere sunarken "acaba sonu ne olacak" gibi öğrencileri bir "bekleyiş" psikolojisi içinde bulundurmak çok faydalı olur: Tıpkı, sinemaların "gelecek programı" vermeleri gibi.

Üniteyi Plânlaştırma Safhasında Ödev Verilmesi

Bu safhada verilecek ödevin amacı, üniteye karşı uyanmış olan ilginin derinleştirilmesi ve kuvvetlendirilmesidir. "Hazırlık" safhasında öğretmenin veya

öğretmenle beraber birkaç öğrencinin, bu safha için hazırlayacakları birkaç temanın ortaya atılması, ünitenin konuşulmasına, tartışılmasına imkân verecektir. Bu sırada öğrenciler, birçok şeyleri öğrenmek için, soru sorarlar. Bu sorular, bir öğrenci tarafından tahtaya yazılır. Öğrencilerin soru sormalarına, ünitenin etraflı olarak incelenmesini sağlayacak hale gelinceye kadar müsaade edilir. Bu şekilde tesbit edilen sorular, üniteyi tamamiyle kapsıyacak bir hale gelince, bunların birbirine benziyenlerinin birer grup halinde toplanması istenir. Daha sonra, bu gruplar sıraya konur. Böylece, ünite plânlaştırılır. Ünitenin plânlaştırılması, öğrencilere verilecek ödevlerin tesbit edilmesi demektir. Daha sonra, ya daha önce tesbit edilmiş olan gruplar veya yeniden teşkil edilecek olan gruplar, kendi ilgi ve isteklerine göre, ünite plânının her bir bölümünü hazırlanmak üzere alırlar. Kısa süreli ünitelerde bunun hepsinin bir grup tarafından yapılması tercih edilmelidir. Uzun süreli ünitelerde, her grubun, ünite plânının her bir kısmını gereği gibi incelemeye vakti olmadığından gruplara paylaştırmaktan başka çare yoktur; fakat, bu şekil öğretimde, herkesin kendi konusuna önem vermesi, başkalarının hazırladıklarını "şöyle böyle" öğrenme tehlikesi olduğundan — diğer öğrencilere, başkalarının konularına hazırlanma için — ayrıca "işleme" veya "çalışmaların sınıfa mal edilmesi" safhası ödevleri vermek gerekir.

Plânlaştırma safhasında öğrencilere verilecek ödevler öğrencileri olumlu bir iş yapmaya sevkedecek ve aynı zamanda herhangi bir bilgi, alışkanlık ve maharetin öğrenilmesine imkân verecek bir karakterde olmalıdır. Bu safhada verilecek ödevler *işleme* veya *sınıfa mal edilme* safhasında bir "rapor" olarak sınıfa gelecektir. Halbuki hazırlık safhasındaki ödevin rapor haline getirilmesine ihtiyaç yoktur; o, sözle ifadelendirilebilir.

Plânlaştırma safhasında her grup, ödevini aldıktan sonra onun geliştirilmesi için yeni bir plân hazırlar ve grup öğrencileri iş bölümü yaparak konuyu genişletirler. Daha sonra, hazırlanan bilgiler, grup içinde ortaya konur, tartışılır ve rapor meydana getirilir.

Bu safhada verilen ödevlerin gereği gibi hazırlanabilmesi için öğretmenin anlayışlı rehberliğine ihtiyaç vardır: Öğrencileri işe başlatmak, lüzumlu kitap, sözlük, dergi ve benzeri kaynak kitaplar yanında üç buut halinde ifade edecek eserler için gereken araç ve gereci sağlamak, bilgi toplama ve bunları ifadede yardım etmek gibi.

Gurup Konularının Sınıfa Maledilmesi.

Bu safhada, esas itibariyle, ödev verilmez; fakat, daha önce öğrencilere veya öğrenci gruplarına verilmiş olan ödevlerin sınıfta tartışması yapılırken, sınıfça ünitenin bazı konuları üzerinde daha fazla derinleşmesine ihtiyaç duyulabilir. Bu gibi hallerde, öğrencilere yeni ödevler verilebilir. Bu gibi ödevler, daha çok, eskiden verilmiş olan ödevlerin eksiklerini tamamlamak ve yanlışlarını düzeltmek amacıyla verilir. Bu çeşit bir ödev, daha çok konu ile çok yakından ilgili bulunan bir öğrenciye verilebileceği gibi, bunun hazırlanması, o konuyu daha evvel hazırlayan öğrenci veya gruptan da istenebilir. Bu takdirde, hazırlanacak yeni ödev, sınıfın görüşme ve tartışmalarla konuyu işlediği başka bir çalışma saatında sınıfça ele alınır.

Bu safhada verilecek başka bir ödev çeşidi de öğrenilen bilgi, alışkanlık ve maharetlerin öğrenciler tarafından iyice anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmeye yarayan ödevlerdir. Bu amaca hizmet eden ödevler, konunun özelliğine göre değişmekle beraber, genel olarak "alıştırma" mahiyetindeki ödevlerdir. Meselâ, bir aritmetik kuralının öğrenilmesinden sonra, içinde o kuralın geçeceği bir problemin çözdürülmesi; coğrafya dersinde bir harita, çiziminin esasları öğretildikten sonra, ona benzer başka çizimlerin yaptırılması bu amaçla yapılan birer ödev teşkil eder. Gene bunun gibi, tarih dersinde öğrenilen bir konu ile ilgili olarak bazı tartışma soruları ve problemler vermek de aynı amaca hizmet eden ödev şekillerinden birisidir.